

Етичен кодекс на академичната общност на СУ „Св. Климент Охридски”

Академичната общност на СУ „Св. Климент Охридски”:

- като се ръководи от идеята, че мисията на университетите по създаването, преподаването и разпространението на знанието е основен фактор за развитието и благополучието на обществата;
- като осъзнава отговорността си като академична общност на най-старата и водеща национална институция в областта на висшето образование у нас;
- в търсене на истината и в съгласие с традициите в европейските университети и европейските културни ценности, в основата на които е зачитането на свободата и достойнството на човешката личност;

приема настоящия Етичен кодекс.

В Кодекса са формулирани основните принципи за научноизследователската и преподавателската дейност и конкретни правила за научните изследвания и преподаването, както и процедури за решаване на възникнали етични конфликти.

Принципите в науката и изискванията за академична почтеност надхвърлят националните граници и са от особена важност с оглед на приобщаването ни към Европейското изследователско пространство. Ясното им формулиране ще допринесе за подобряване и гарантиране на нивото на науката и висшето образование у нас и за престижа на СУ „Св. Климент Охридски” като водеща национална образователна и изследователска институция.

С приемането на настоящия Етичен кодекс академичната общност на СУ „Св. Климент Охридски” изразява волята си да осигури добри научни практики и готовност да се придържа към стандартите, установени от Европейската научна общност, в която научната етика е детайлно регламентирана.

Общи принципи

Чл. 1. Върхови академични постижения.

Всеки член на академичната общност в дейността си се стреми към най-високите международни стандарти в областта, в която работи, както и непрекъснато да повишава и усъвършенства знанията и уменията си.

Чл. 2. Академична почтеност и честност.

Научната и изследователската дейност цели разширяването на човешкото познание, водена е от стремежа към истина и изисква интелектуална честност. Почтеността, съблюдаването на основните принципи и правилата за добри научни практики са условия за осъществяването на самата научна дейност. Съзнателните нарушения на принципите са несъвместими с нея, нанасят вреда на обществения престиж на образователните институции и осъществяваната от тях научноизследователска и преподавателска дейност и накърняват общественото доверие в науката и доверието на учените помежду им.

Чл. 3. Академично достойнство.

Отношенията в академичната общност се основават на уважение към всяка човешка личност, независимо от нейната актуална позиция, опит и перспективи. В академичната общност са недопустими отношения на зависимост, принуда и дискриминация въз основа на етнически, полови, религиозни, политически или други признаци.

Чл. 4. Академична свобода.

(1) Всеки преподавател и изследовател разполага със свобода на мисълта и изразяването и е свободен да избира методите, чрез които да решава научните задачи в съгласие с установените етични стандарти. Свободата да се учи, преподава и изследва трябва да се упражнява с оглед на благото на обществото, където този труд намира приложение и признание.

(2) Академичната свобода не може да бъде претекст за унизяващи човешкото достойнство послания, както и за дискриминация или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, пол, сексуална ориентация, семейно положение или имуществено състояние.

(3) Всеки учен е свободен да обсъжда открито идеи, да участва в дебати и изразява критични позиции, като се стреми тези позиции да бъдат разгласени и обосновани и се придържа към точност при излагането на различни гледни точки. Академичната свобода се упражнява при зачитането на разнообразието и мнението на другия – основен белег на академичната толерантност.

Чл. 5. Академична отговорност.

Всеки член на академичната общност в своето професионално поведение спазва изисквания за точност, надеждност, постоянство и поверителност, като отговорността за това е лична. Предаването на тези високи професионални стандарти, както и на етични принципи и правила за поведение в научно-изследователската дейност, на докторантите, специализантите и студентите е основна задача на преподаването и научните изследвания в Университета.

Чл. 6. Институционална отговорност.

Всеки член на академичната общност трябва да действа добросъвестно и да не злоупотребява с доверието, което Университетът му е оказал, да поставя интересите на Университета пред своите лични социални или политически интереси и да избягва дори потенциалната опасност от възникване на конфликт на интереси.

Чл. 7. Гражданска отговорност.

Нашата загриженост не се ограничава в рамките на територията на Университета. Академичната общност се ангажира да работи за града, в който живеем, за обществото и държавата като цяло.

Чл. 8. Колегиалност и сътрудничество.

Колегиалността е определяща за всекидневната практика в Университета и отношенията в академичната общност. Всеки член на академичната общност се стреми активно да участва в академичния живот на Университета и се придържа към коректност в отношенията, безпристрастност в оценките, поверителност, където това е необходимо, като по този начин допринася за създаването на среда, в която определящи са взаимното уважение и сътрудничеството.

Чл. 9. Гордост и духовна съпричастност.

(1) Академичният състав, студентите, докторантите, специализантите, административният и помощен персонал на Софийския университет принадлежат към най-голямата, най-стабилната и продуктивната духовна общност в страната. Тя включва всички, които в определен период от живота си са били част от академичната общност. Тази принадлежност създава чувството на гордост и духовна съпричастност.

(2) Административното ръководство на Университета полага грижи за развитието на вътрешната академична култура и академичния дух в СУ и създава възможности всеки член на академичната общност да демонстрира своята принадлежност и подпомага развитието и просперитета на Алма матер.

Научни изследвания

В духа на Европейската харта на изследователите приемаме в научната дейност да спазваме следните принципи и изисквания.

Чл. 10. Свобода на изследванията.

Научните изследвания разширяват границите на научното знание. Всеки учен се ползва със свобода на мисълта и изразяването и е свободен да избира методите, чрез които да решава научните задачи в съгласие с установените етични стандарти, като не нарушава чуждото достойнство или лично пространство.

Чл. 11. Професионална отговорност

- (1) Изследователите в Софийския университет трябва да гарантират, че тяхното изследване е приносно и не повтаря вече осъществено на друго място изследване.
- (2) Недопустимо е съзнателното обявяване на неверни резултати от научните изследвания.
- (3) Недопустимо е плагиатството. Изследователите трябва да признават и уважават приноса на другите изследователи и да се придържат към правилата за коректно изброяване и цитиране на източниците.
- (4) Изследователите са длъжни да зачитат интелектуалната собственост, а в случаите когато изследването се осъществява заедно с други лица - и общата собственост върху информацията.
- (5) Когато възлагат изследвания на други лица, ръководителите на научни изследвания трябва да са уверени, че тези лица притежават компетентността да ги провеждат.

Чл. 12. Професионално отношение

Изследователите трябва да познават стратегическите цели в своята изследователска област и механизмите за финансиране на научни проекти. Те следва да получат необходимото одобрение, преди да започнат тяхното осъществяване или да ползват предвидените ресурси.

Административното ръководство на Университета трябва да осигурява най-благоприятната за изследователите среда, включваща подходящо оборудване, помещения и възможности, в т.ч. за сътрудничество в научната мрежа, както и за осъществяване на мобилност във връзка с научните изследвания.

Чл. 13. Законови и договорни задължения.

Изследователите трябва да познават и спазват националните и европейските, секторни или институционални правила, регулиращи техния труд, включително правилата за интелектуалната собственост. Те трябва да бъдат запознати с правните изисквания за защитата на личните данни и на класифицираната информация и да ги спазват.

Чл. 14. Добри практики в изследванията.

В процеса на практическото осъществяване на изследванията изследователите са длъжни да прилагат практики за безопасност, включително за собственото си здраве, както и да гарантират сигурност при използването на информационните технологии.

Изследователите, специализираните етични комисии и административното ръководството на Университета отделят особено внимание на специфични етични проблеми, свързани с научните изследвания с хора, с човешки ембриони, тъкани и клетки, изследвания с лабораторни животни, както и на последиците от изследванията по отношение на околната среда.

Чл. 15. Рецензиране.

Авторите на рецензии на научни проекти и разработки носят същата отговорност, както авторите на научните публикации. Рецензиите следва да бъдат компетентни и задълбочени и да се основават на обективна преценка за качествата на научните проекти и разработки.

Чл. 16. Отчетност.

(1) Административното ръководство на Университета е отговорно за изграждането на ефективна организационна структура и за отчетността и прозрачността на управлението.

(2) Изследователите подлежат на отчитане пред компетентните органи в Университета (или организацията, осигурила финансирането на техните изследвания).

(3) Методите за проучване и анализ, както и резултатите от изследванията трябва да бъдат ясно и точно формулирани. Документацията, и където е необходимо, събраната информация трябва да бъдат съхранявани и открити за вътрешна и външна проверка.

Чл. 17. Разпространение и използване на резултатите.

(1) Изследователите трябва да извършват необходимото, за да бъдат резултатите от техните изследвания разпространени и използвани. Научните публикации са най-важното средство за разпространение на резултатите от проведените научни изследвания. Авторите носят отговорност за достоверността на публикациите и оповестените в тях изследователски резултати.

(2) При публикуване на резултати от съвместна научноизследователска дейност се определя реалният принос на всеки изследовател, съобразно извършената от него работа. Като съавтори се посочват само лица, които имат реален принос за провеждането на изследването, за получаването, анализирането и приложението на резултатите, или за написването на съответния авторски текст.

Чл. 18. Отговорност към обществото.

Изследователите съзнават отговорността си към обществото и значението на изследванията, които провеждат. Те са длъжни да представят изследванията си и резултатите от тях публично,

максимално прецизно, но и по начин, който може да бъде разбран от неспециалисти, като с това допринасят за подобряването на общественото разбиране на науката.

Чл. 19. Обучение на докторантите.

По време на своето обучение докторантите трябва да установят структурирана и редовна връзка със своите научни ръководители. Това означава да бъде документиран напредъкът в работата и постиганите резултати от изследването, получаването на обратна информация чрез доклади и семинари, прилагането на тази обратна информация и работата според сроковете, отчетните периоди и постигането на планирани резултати от изследванията.

Чл. 20. Научно ръководство и управление на изследванията.

Изследователите, утвърдени като научни ръководители, координатори на проекти, кариерни съветници трябва да отделят специално внимание на тази роля, като изпълняват задачите си съгласно най-високите професионални и етични стандарти. В съответствие с това те трябва да изградят конструктивна и позитивна връзка с включените в изследователската дейност с цел създаването на условия за ефикасен трансфер на знание и за бъдещото им успешно развитие.

Чл. 21. Продължаващо професионално развитие.

Изследователите на всеки етап от своята кариера трябва да се стремят към развитие като постоянно осъвременяват и разширяват своите умения и компетентности. Това може да бъде постигнато чрез разнообразни средства като например семинари, конференции, обучение и други.

Преподаване

Чл. 22. Свобода, независимост и почтеност на преподаването.

- (1) Процесът на преподаване е морално и интелектуално независим от държавната власт, от политическите партии и от икономически интереси и влияния.
- (2) Членовете на академичната общност не участват пряко или косвено в каквито и да било дейности, които са несъвместими с тяхната длъжност, функции и задължения в Университета.
- (3) Преподавателите осигуряват високо качество на обучението, като са справедливи и безпристрастни при оценяване на обучаващите се и мотивират своето мнение.

Чл. 23. Отговорност и съзнателност в процеса на обучение.

В процеса на обучение, и особено при подготовката на писмени работи, бакалавърски и магистърски тези, студентите се стремят да следват посочените в чл. 11 правила за зачитане на авторството, чуждите приноси и коректното цитиране, валидни за всички научни разработки. Приобщаването им към тези правила на научната работа е особена грижа и отговорност на техните преподаватели и научни ръководители.

Чл. 24. Взаимно уважение в процеса на обучение.

Независимо от различните роли, които изпълняват в процеса на обучението, преподавателите и студентите изграждат отношенията си на основата на взаимното уважение и зачитането на личното и професионално достойнство.

Етична комисия

С оглед на решаването на етични проблеми, възникнали в процеса на научното изследване и обучението в Университета се създава постоянна Етична комисия и специализирани етични комисии. Постоянната Етична комисия има задачата да предоставя съвети и препоръки по етични въпроси, както и да извършва проверка на постъпили сигнали за нарушения или жалби, засягащи принципите на настоящия Етичен кодекс.

Чл. 25. Назначаване.

(1) Етичната комисия се състои от девет членове, в това число председател и заместник-председател. Тя включва 6 хабилитирани преподаватели от различни факултети, 1 нехабилитиран преподавател с докторска степен, 1 студент или докторант и 1 представител на административния или на помощния персонал.

(2) Етичната комисия се назначава от Ректора на Университета за срок от четири години. Член на Комисията не може да бъде назначаван за повече от два мандата.

(3) При назначаването на членовете на Етичната комисия Ректорът се допитва до деканите на факултети, директорите на департаменти и ръководителите на обслужващи звена и се ръководи от качествата на лицата и тяхната компетентност.

Чл. 26. Задължения на Етичната комисия.

(1) В дейността си Етичната комисия се ръководи от настоящия Кодекс, Правилника за устройството и дейността на СУ и законите на Република България.

(2) В едномесечен срок от избора Комисията определя и публично обявява Правила за работа на Етичната комисия. Правилата се одобряват и приемат с решение на Академическия съвет.

(3) Ректорът е длъжен да осигурява условията, необходими за нормалното функциониране на Етичната комисия на територията на Университета. Административното ръководство на Университета е длъжно да гарантира на Комисията достъп до информацията, необходима за извършване на нейната дейност.

(4) Комисията е независима в решенията си от административното ръководство на Университета. Тя приема и проучва при строга поверителност сигнали за нарушения от членове на академичната общност на правилата за добри академични практики, регламентирани в настоящия Етичен кодекс. При установяване на нарушение, Комисията препоръчва на Ректора мерки, които да бъдат предприети според тежестта на нарушението.

(5) Комисията подпомага разбирането на етичните въпроси, възникващи в областта на научното изследване като предлага подходящи образователни и информационни програми и инициативи.

(6) В края на всяка календарна година Етичната комисия представя в обобщен вид отчет за дейността си и разработва предложения и препоръки за развитие и подобряване на механизмите за решаване на етични проблеми в Университета. Отчетът се разглежда и приема от Академическия съвет на Университета.

Чл. 27. Делегиране на отговорности към специализирани етични комисии.

(1) Етичната комисия делегира на специализирани етични комисии отговорността да решават етичните въпроси, възникнали във връзка с научните изследвания и проекти, както и правото да оценяват етичните аспекти на проектите и осъществяват мониторинг върху научните изследвания според установените етични принципи в Етичния кодекс и всички релевантни актове.

(2) Специализираните етични комисии или техни членове могат да търсят съвет по спорни въпроси и специфични етични проблеми от Етичната комисия на Университета. Етичната комисия на Университета може да преразглежда решения на специализираните етични комисии. Академичният състав, студентите, докторантите, специализантите, административният и помощният персонал могат да се обръщат към Етичната комисията на Университета с жалби срещу решения на специализираните етични комисии. Комисията може да пренасочи преразглеждането на решение към етична комисия на друга специализирана етична комисия в СУ.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 1. Настоящият кодекс е приет с решение на Академичния съвет – Протокол № 5 от 02.03.2016 г. и влиза в сила от датата на приемането му.

Етичният кодекс е допълнен с решение на Академичния съвет – протокол № 4 от 27.01.2021 г.